

Zadeva C-882/19**Povzetek predloga za sprejetje predhodne odločbe v skladu s členom 98(1)
Poslovnika Sodišča****Datum vložitve:**

3. december 2019

Predložitveno sodišče:

Audiencia Provincial de Barcelona (Španija)

Datum predložitvene odločbe:

24. oktober 2019 (pojasnjena in dopolnjena 12. novembra 2019)

Tožeča stranka:

Sumal, S. L.

Tožena stranka:

Mercedes Benz Trucks España, S. L.

Predmet postopka v glavni stvari

Namen tega postopka predhodnega odločanja je pojasniti, ali nacionalne hčerinske družbe nosijo odgovornost, ki jo imajo njihove matične družbe zaradi protikonkurenčnih dejanj, in, v primeru pritrdilnega odgovora, kateri pogoji morajo biti izpolnjeni za to. Postopek zadeva zlasti pasivno legitimacijo hčerinske družbe enega od podjetij, ki je sodelovalo v kartelnem dogovarjanju, pri čemer navedena hčerinska družba ni bila stranka v predhodnem upravnem postopku pred Komisijo.

Predmet in pravna podlaga predloga za sprejetje predhodne odločbe

Zaradi velikega števila postopkov, v katerih so kot pravna sredstva civilnega prava vložene odškodninske tožbe po ugotovitvi nezakonnosti na področju varstva konkurence, zlasti če gre za nadnacionalne nezakonnosti, in zaradi težav z vabili strankam, ki jim je bila v upravnokaznovalnem postopku očitana kršitev, ker je kraj njihovega sedeža v državi, ki ni država postopka, se odškodninske tožbe ne

vlagajo neposredno proti matičnim družbam, ki so bile sankcionirane v upravnem postopku, temveč proti njihovim nacionalnim hčerinskim družbam.

Na splošno gre za hčerinske družbe, v katerih imajo deleže izključno matične družbe kršiteljice in ki jih te uporabljajo za prodajo izdelkov, s katerimi je nastala kršitev, zaradi česar je mogoče na nek način šteti, da so se z njo okoristile tudi te hčerinske družbe.

Običajno se hčerinske družbe branijo tako, da se sklicujejo na neobstoj pasivne legitimacije, različni prvostopenjski nacionalni organi pa na to vprašanje dajejo nasprotujoče si odgovore:

(a) Nekatera sodišča menijo, da neobstoja pasivne legitimacije hčerinskih družb ni mogoče sprejeti, saj menijo, da se v takem primeru uporablja doktrina gospodarske enote ali enotnosti podjetja, ki izhaja iz sodne prakse Sodišča v podobnih primerih, čeprav gre pri teh za razširitev odgovornosti hčerinske družbe na matično.

(b) Druga, nasprotno, menijo, da je treba to doktrino, ki se v notranjem pravu odraža v členu 71(2)(b) nacionalnega Ley de Defensa de la Competencia (zakon o varstvu konkurence), razumeti v najožjem smislu in je ni mogoče uporabiti obratno (z razširitvijo odgovornosti matične družbe na hčerinske), ker ni izpolnjen osnovni pogoj, ki utemeljuje to doktrino, in sicer obstoj nadzora ali možnosti odločilnega vplivanja na odločitve hčerinske družbe.

V ozadju obeh navedenih stališč so tehtni razlogi, ki bi jih moralo Sodišče Evropske unije vsekakor obravnavati v okviru predhodnega odločanja. Pravzaprav mora Sodišče še odločiti o pritožbi, ki jo je 28. februarja 2019 vložila družba Biogaran zoper sodbo Splošnega sodišča (deveti senat), izrečeno 12. decembra 2018 v zadevi T-677/14, Biogaran/Komisija, v kateri sta obravnavana kršitev načela sorazmernosti in neupoštevanje ciljev člena 101 PDEU pri razširitvi odgovornosti matične družbe za usklajeno ravnanje na hčerinsko družbo.

Poleg tega je Sodišče menilo, da to vprašanje ne zadeva samo nacionalnega prava posamezne države, temveč vpliva na vse pravo Unije.

Na drugi strani upoštevnost tega vprašanja ni omejena na to konkretno zadevo, temveč bo mnenje Sodišča upoštevno tudi za razrešitev številnih drugih postopkov. Ta premislek spodbuja k razširitvi predmeta vprašanj z materialnopravnih vidikov tudi na postopkovna vprašanja, ki lahko vplivajo na možnosti, da se matična družba kršiteljica pozove prek hčerinskih družb.

Vprašanja za predhodno odločanje

(A) Ali doktrina gospodarske enote, ki izhaja iz sodne prakse Sodišča Evropske unije, upravičuje razširitev odgovornosti matične družbe na hčerinsko ali pa se ta

doktrina uporablja samo za razširitev odgovornosti hčerinskih družb na matično družbo?

(B) Ali je treba za uporabo koncepta gospodarske enote v okviru odnosov *znotraj* skupine upoštevati izključno dejavnike nadzora ali jo je mogoče utemeljiti tudi z drugimi merili, vključno s tem, da se je lahko hčerinska družba okoristila s kršitvami?

(C) Če se prizna možnost razširitve odgovornosti z matične na hčerinsko družbo, pod katerimi pogoji je taka razširitev mogoča?

(D) Če odgovori na prejšnja vprašanja pritrjujejo priznanju razširitve odgovornosti za dejanja matičnih družb na hčerinske družbe, ali je nacionalni predpis, kot je člen [71(2)] zakona o varstvu konkurence, ki zajema samo možnost razširitve odgovornosti s hčerinske na matično družbo pod pogojem, da ima matična družba nadzor nad hčerinsko družbo, v skladu s to doktrino Unije?

Navedene določbe prava Unije

Člen 267 PDEU

Sodba Splošnega sodišča z dne 12. decembra 2018, Biogaran/Komisija (T-677/14), zlasti točki 218 in 223

Sodba Sodišča Evropske unije z dne 14. marca 2019, Skanska Industrial Solutions in drugi (C-724/17, ECLI:EU:C:2019:204)

Sodba Sodišča Evropske unije z dne 27. aprila 2017, Akzo Nobel in drugi/Komisija (C-516/15 P, ECLI:EU:C:2017:314)

Sodba Sodišča Evropske unije z dne 14. decembra 2006, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio (C-217/05, ZOdl., str. I-11987, točka 40)

Sodba Sodišča Evropske unije z dne 10. septembra 2009, Komisija/Francija (C-97/80)

Navedene določbe nacionalnega prava

Člen 71(2)(b) Ley de Defensa de la Competencia (zakon o varstvu konkurence)

Člen 214(1) zakona o varstvu konkurence

Kratka predstavitev dejanskega stanja in postopka

- 1 Družba Sumal, S. L. je vložila tožbo v okviru rednega postopka proti družbi Mercedes Benz Trucks España, S. L. (v nadaljevanju: MB Trucks) in od nje zahtevala znesek v višini 22.204,35 EUR za škodo, ki izhaja iz kršitve predpisov o varstvu konkurence, in sicer kršitve člena 101 PDEU zaradi dogovarjanja o cenah v Evropskem gospodarskem prostoru od leta 1977 do leta 2011 med glavnimi proizvajalci tovornjakov (tako imenovani tovornjaški kartel), med katerimi je tudi družba Daimler, matična družba tožene stranke.
- 2 Tožena stranka je tožbi nasprotovala, med drugim s sklicevanjem na neobstoje pasivne legitimacije, saj je menila, da je za navedeno kaznivo dejanje odgovorna samo matična družba Daimler AG, katere pravna osebnost je ločena od pravne osebnosti tožene stranke.
- 3 V izpodbijani sodbi je bila tožba zavržena z utemeljitvijo, da tožena stranka nima pasivne legitimacije, saj se kot edina odgovorna šteje matična družba, to je edini subjekt, naveden v predhodnem upravnokaznovanem postopku, ki ga je proti kartelu vodil organ Evropske unije za varstvo konkurence.
- 4 Tožeča stranka v pritožbi navaja, da je v izpodbijani sodbi pravo napačno uporabljeno, ker je upoštevan neobstoje pasivne legitimacije tožene hčerinske družbe, in vztraja pri legitimaciji ter predlaga poglobljeno obravnavo in izrek sodbe, v kateri bo ugodeno tožbenim predlogom.
- 5 Tožena stranka nasprotuje pritožbi z utemeljitvijo, da prvi razlog v zvezi z legitimacijo ni dopusten.
- 6 Odločeno je bilo, da se postopek prekine in da se strankama sporoči, naj se v roku petih dni izrečeta, ali bi bilo primerno pri Sodišču Evropske unije vložiti predlog za sprejetje predhodne odločbe v zvezi z vprašanji, ki se porajajo glede pasivne legitimacije hčerinske družbe enega od podjetij, za katero se šteje, da je sodelovalo v kartelu, če ta hčerinska družba ni bila stranka v predhodnem upravnem postopku pred Komisijo.
- 7 Tožena stranka, družba MB Trucks, je nasprotovala vložitvi predloga za sprejetje prehodne odločbe z utemeljitvijo, da predlagana vprašanja niso predmet postopka, da vprašanja o morebitni razširitvi odgovornosti na hčerinsko družbo ni treba postaviti, ker je odgovor jasen (nikalen) in ker vprašanja, ki naj bi bila postavljena, v postopku v glavni stvari niso bila obravnavana.
- 8 Tožeča stranka pa je bila, nasprotno, naklonjena postavitvi vprašanj za predhodno odločanje.

Bistvene trditve strank v postopku v glavni stvari

- 9 Tožeča stranka je v tožbi navedla, da je med letoma 1997 in 1999 s pogodbo o zakupu od tožene družbe prek trgovca z avtomobili Stern Motor S. L. pridobila dva tovornjaka skupine Daimler (Mercedes Benz), in trdila, da je bila s Sklepom Komisije z dne 19. julija 2016 ugotovljena kršitev člena 101 PDEU zaradi nezakonitega dogovarjanja glede cen v Evropskem gospodarskem prostoru med letoma 1977 in 2011 med glavnimi proizvajalci tovornjakov, med katerimi je tudi Daimler AG, matična družba tožene stranke. Iz tega sklepa, da so ji zaradi navedene kršitve nastali dodatni stroški, ocenjeni na približno 20 % nakupne cene.
- 10 Tožena stranka je na drugi strani trdila, da tožeča stranka ni imela nobene pogodbene vezi z družbo MB Trucks (ali Daimler), saj je tovornjaka, ki sta predmet spora, kupila pri trgovcu z avtomobili, to je subjektu, ki je neodvisen od družbe MB Trucks (in Daimler), njune končne cene pa ni določila družba MB Trucks in še manj Daimler, temveč je bila rezultat individualnih pogajanj s trgovcem z avtomobili, ki je tovornjaka prodal, to je z družbo Stern Motor S. L.
- 11 Sklicevala se je tudi na neobstoj pasivne legitimacije, saj družba MB Trucks ni naslovnica sklepa Komisije niti v njem ni omenjena. Menila je, da je edina družba iz skupine Daimler, odgovorna za sankcionirano ravnanje izmenjave določenih informacij med glavnimi sedeži proizvajalcev (in od leta 2002 dalje med nekaterimi nemškimi hčerinskimi družbami), družba Daimler AG. Zlasti v točki 11 obrazložitve navedenega sklepa je ugotovljeno, da je „Daimlerjeva družba, odgovorna za kršitev, družba Daimler AG (‘Daimler’), s sedežem v Stuttgartu v Nemčiji“. Iz tega družba MB Trucks sklepa, da ni odgovorna za sankcionirano ravnanje in nima pasivne legitimacije, da bi jo tožeča stranka lahko tožila in s to tožbo od nje zahtevala povračilo škode, ki naj bi jo navedeno ravnanje povzročilo.
- 12 Nazadnje je trdila, da je zahtevek glede nepogodbene odgovornosti, podan v tožbi, zastaral, in da je Komisija naslovnike Sklepa obtožila sodelovanja v nezakoniti izmenjavi informacij. Trdila je, da bi morala torej tožeča stranka dokazati obstoj in obseg zatrjevane škode skupaj z vzročno povezavo med prekrškom in navedeno škodo, vse to v skladu z zahtevami, ki izhajajo iz ureditve o povrnitvi škode. Za konec je navedla, da izmenjava informacij ni vplivala na neto cene, ki so jih stranke plačale za tovornjake, prodane prek trgovcev z avtomobili družbe MB ESPAÑA.

Kratka predstavitev obrazložitve predloga za sprejetje predhodne odločbe

- 13 Predložitveno sodišče izhaja iz tega, da bi bilo v primeru razširitve odgovornosti z matične družbe na hčerinske na podlagi razlage načela enotnosti podjetja tako od zgoraj navzdol (z matične na hčerinske družbe) kot obratno dopustno vložiti tožbo *follow-on* proti hčerinski družbi, ki se ni štela za udeleženo v predhodnem upravnokaznovalnem postopku, če je mogoče šteti, da sta hčerinska in matična družba za namen odziva na prakse, ki omejujejo konkurenco, isto podjetje. Meni,

da ta možnost jasno izhaja iz sodne prakse, vzpostavljene s sodbo Sodišča Evropske unije z dne 14. marca 2019 (C-724/17, ECLI:EU:C:2019:204), ki pa se vseeno močno razlikuje od primera povezanih družb, vendar kljub temu meni, da to ni ovira za uporabo te sodne prakse v obravnavanem primeru.

- 14 Sodišče Evropske unije naj bi v več odločitvah ponovilo, da so se avtorji Pogodb odločili, da za oznako kršitelja člena 101 PDEU uporabijo pojem „podjetje“ (sodbi Sodišča z dne 27. aprila 2017, Akzo Nobel (C-516/15 P), in z dne 14. marca 2019 (navedena zgoraj)). Predložitveno sodišče meni, da je želelo Sodišče s tem povedati, da ta pojem zajema vse subjekte, ki opravljajo gospodarsko dejavnost, ne glede na njihovo pravno obliko in način financiranja. Navedeno naj bi bilo tudi, da je v okviru tega pojma odgovornost bolj povezana s sredstvi (podjetjem v ekonomskem smislu) kot z določeno pravno osebo.
- 15 V istem smislu naj bi Sodišče tudi natančno navedlo, da je treba pojem podjetja, postavljen v ta kontekst, razumeti, kot da označuje gospodarsko enoto, čeprav s pravnega vidika to gospodarsko enoto sestavlja več fizičnih ali pravnih oseb (sodba z dne 14. decembra 2006 v zadevi Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio (C-217/05, ZOdl., str. I-11987, točka 40).
- 16 Kadar je Sodišče to doktrino uporabilo za primer povezanih družb, naj bi odgovornost za dejanja, ki so se očitala hčerinski družbi, vedno razširilo na matično družbo, kot v obeh sodbah, povezanih s skupino Akzo (sodbi z dne 27. aprila 2017 in z dne 10. septembra 2009 (C-97/[08 P])). Taka uporaba temelji na nadzoru, ki ga ima matična družba, da lahko odločilno vpliva na ravnanje hčerinske družbe, ni pa verjetno, da bi tak nadzor obstajal v obratni smeri, torej da bi hčerinska družba lahko nadzirala matično. Zato predložitveno sodišče, če je to edina podlaga, s katero je mogoče utemeljiti uporabo doktrine gospodarske enote, meni, da je vprašljivo, ali je v tem primeru mogoče razširiti odgovornost, saj ni dokazov, da bi imela španska hčerinska družba nadzor nad nemško matično družbo.
- 17 V sodbi Splošnega sodišča (deveti senat) z dne 12. decembra 2018 (zadeva T-677/14, Biogaran) je ta razširitev odgovornosti v obe smeri utemeljena v točki 218, kjer je navedeno:

„Če je [...] matični družbi mogoče pripisati odgovornost za kršitev, ki jo je storila njena hčerinska družba, in posledično ti družbi šteti za solidarno odgovorni za kršitev, ki jo je storilo podjetje, ki ga tvorita, ne da bi se kršilo načelo osebne odgovornosti, to *a fortiori* velja, kadar kršitev, ki jo je storil gospodarski subjekt, sestavljen iz matične družbe in njene hčerinske družbe, izhaja iz sodelujočih ravnanj teh dveh družb.“

V točki 223 za utemeljitev te razširitve navaja zlasti naslednje:

„[...] spomniti je treba, da odločilno vplivanje matične družbe na hčerinsko družbo v njeni stoddstotni lasti omogoča, da se domneva, da so bila dejanja

hčerinske družbe storjena v imenu in za račun matične družbe ter torej podjetja, ki ga tvori.“

- 18 Vendar dejansko stanje, na katerega se sklicuje ta sodba pri teh navedbah, ne ustreza povsem stanju v obravnavani zadevi.
- 19 Predložitveno sodišče dvomi, ali je mogoče šteti, da obstaja domnevno „sodelovanje pri kršitvi“ za namen razširitve civilne odgovornosti matične družbe na hčerinsko, ker je matična družba hčerinske družbe uporabila zgolj kot instrument za prodajo izdelkov, s katerimi je nastala kršitev, in so zato imele gospodarsko korist od dejanj kršitve, ali pa se zahteva bolj neposredno sodelovanje pri dejanjih, ki pomenijo kršitev.
- 20 Na drugi strani meni, da pojem nadzora, na katerega se je Sodišče sklicevalo v primeru povezanih družb, ni edina mogoča podlaga, ki upravičuje uporabo doktrine gospodarske enote, kot dokazuje sama sodna praksa Sodišča v drugi skupini zadev, katere dober primer je sodba z dne 14. marca 2019. Gre za primer nasledstva podjetja v okviru njegovega prestrukturiranja. Po mnenju Sodišča je za namen razširitve civilne odgovornosti pomembnejši preizkus enotnosti podjetja s strogo ekonomskega kot s pravnega vidika. Sodišče navaja v tem smislu sodbe z dne 11. decembra 2007, ETI in drugi (C-280/06, EU:C:2007:775, točka 42); z dne 5. decembra 2013, SNIA/Komisija (C-448/11 P, neobjavljena, EU:C:2013:801, točka 22), in z dne 18. decembra 2014, Komisija/Parker Hannifin Manufacturing in Parker-Hannifin (C-434/13 P, EU:C:2014:2456, točka 40).
- 21 Zato naj bi ta druga skupina zadev dokazovala, da temelj doktrine gospodarske enote ni eden niti ne gre izključno za pojem nadzora, temveč se zdi, da je širši in da temelji na zamisli dojemanja odgovornosti ne s strogo pravnega, temveč bolj z ekonomskega vidika, v skladu s katerim odgovornost obstaja tam, kjer je prišlo do izkoriščanja učinkov kršitve. Predložitveno sodišče meni, da je mogoče to zamisel izluščiti iz sklepnih predlogov generalnega pravobranilca v zadevi, o kateri je Sodišče odločilo 14. marca 2019, in sicer naj bi ta trdil, da je namen te razširitve odvzeti podjetja od protikonkurenčnih ravnanj, zato morajo odgovornost nositi bolj sredstva kot določena pravna oseba.
- 22 Pravno utelešenje naj bi kljub temu imelo pomembno vlogo na področju varnosti in pravnega reda in položaji, v katerih se ne upošteva, so izjemni, kot je razvidno iz uporabe tehnike spregleda pravne osebnosti (doktrine, ki je sicer drugačna od te v obravnavanem primeru, vendar je na nek način vzporedna z njo) v sodni praksi. Dvomi, da je navedena izjema v obravnavanem primeru dovolj utemeljena s posebnostmi tega področja ali da obstajajo dodatne zahteve, kakršna bi bila lahko neizvedljivost ali izjemna težavnost uveljavljanja odgovornosti tistih, ki so bili v predhodnem upravnokaznovalnem postopku spoznani za odgovorne za kršitev. Predložitveno sodišče meni, da je od obeh skupin zadev, v katerih je Sodišče uporabilo doktrino gospodarske enote, v eni skupini ta ideja implicitno prisotna (primeri nasledstva podjetij), v primerih povezanih podjetij, v katerih razširitev

odgovornosti na matično družbo ni bila pogojena z neizvedljivostjo uveljavljanja odgovornosti s premoženjem hčerinskih družb, pa ne.

- 23 V primeru, da se lahko zahteva ta dodatna utemeljitev, predložitveno sodišče zanima tudi, ali bi zadostovala utemeljitev, da je matične družbe težko povabiti na sodišča v državah, ki niso tiste, v katerih se odloča o sporih, kar pomeni precejšnje zamude in znatne stroške. V vsakem primeru družbe običajno zavrnejo vabilo, da bi se udeležile postopka v državi spora in prek svojih hčerinskih družb ali pravnih služb, ki jih zastopajo v drugih podobnih postopkih.
- 24 V postopkih za zneske, ki niso zelo veliki, lahko te težave pomenijo pomembno oviro za to, da bi oškodovanci začeli postopek, saj so lahko prisiljeni h kritju dodatnih stroškov in prenašanju znatnih zamud pri poteku postopka. Poleg tega bi tudi izvršitev sodbe pomenila dodatno težavo, če bi se bilo treba zanjo nazadnje obrniti na sodišče druge države.